

1953 Han kom ikke hjem igjen

Rett som det er blir folk borte, det være seg på havet, på fjellet - i skog og mark. Og vi har alle hørt om de som gikk seg bort i fjellet, frøs i hjel eller ble tatt av snøras. Mange av disse hendelsene har en naturlig forklaring. De trosset naturkreftene. Andre var rett og slett uheldige og en rekke sammentreff gjorde at de ikke kom hjem igjen av seg selv. Og så er det de som aldri kom hjem, disse mystiske tilfellene hvor en aldri i ettertid heller fant noe. Vanligvis dukker det opp beinrester eller tøybiter mangfoldige år senere, men av og til blir vedkommende totalt borte for alltid. Ligger de på bunnen av et tjern eller ble de slukt av ei søkkemyr? Vi får aldri svaret. Og så er det de som ble innhentet. Døden kom akkurat da de var i marka eller på fjellet. Den kunne like godt ha kommet mens de satt i godstolen. Slike tilfeller har vi mange av og som overlever som en tradisjonsfortelling innen familien. I dette kapittelet skal vi til en slik hendelse, fortalt meg av Turid Bakken, inngift i familien Bakken fra Flora, og som fikk historien fortalt av sin svigermor Gurina og sin svigerinne Anna - som begge opplevde de tunge dagene i sept/okt 1953.

John Pettersen Uthus Bakken og kona Ane bodde på Bakken i Flora i Selbu. Det var høst og tid for å få sauene hjem til gårds. John ville ut og lete etter dyrene. Dette er noe som ligger i genene hos eldre folk, visse rutiner tilknyttet drifta på gården. Kusleppet om våren, hingstsleppe på fjellet, turen til setra og sauesankingen var for en tradisjon å regne som ingen ville gå glipp av. En kviknet på en måte til uansett gikt og plager. Slik også med John. Nå ville han ut og lete etter sauene. Men kona forsøkte å stoppe ham, for han nærmet seg 80 år og begynte å bli litt forvirret, så hun ville ikke at han skulle dra alene. Men John hadde bestemt seg, så midt på dagen den 24. september 1953 la han i vei på leting etter sauene. Han visste nok hvor de var, han hadde tross alt vært med på dette før - mente han dessuten ovenfor

Ane og John Pettersen Uthus Bakken

kjerringa, når hun brysket seg. Tross sin anstrengelse og formaning, smilte nok Ane innerst inne. Hun kjente gubben sin så altfor godt. Det er noe med vaner er vondt at vende. Men hun følte på seg at det i år ikke var rett ”at hain 'John dro av ste - kaillen va bynt å tulla litt”. Og helt rett. Denne gangen gikk han helt feil og til et helt annet område enn hvor sauene befant seg.

Jeg tenker tilbake på alle de årene jeg selv var på saueleting, det var ikke bare en nødvendighet, en plikt - men det var noe høytidstemt og samlende. Alle naboene stilte opp. Det foregikk derfor i ei helg etter reinsjakta, og de ulike grupper spredte seg innover fjellet for mest å gå manngard fremover og jage ned i bygda, hvor en gjennom årtier hadde sine oppsamlingsplasser. Vi som var sprekest ble kjørt lengst av sted, og da det var et par mil tilbake - ble det fort dobbelt så langt når du skulle innom alle kriker og kreker, pluss at sauene er ikke alltid den som gjør hva du vil den skal gjøre. Jo, det ble noen mil i løpet av en dag. Men det var litt artig og, og det ga en viss tilfredsstillelse når du kom nedover ”morki” med en flokk med sauer. Og ved de strategiske plassene, eksempelvis jernbaneunderganger - stod *gamlekaran* og sperret fluktrutene for sau som ikke forstod at de skulle igjennom tunnelen. De eldre hadde blitt kjørt med hest eller traktor til slike plasser. De ville gjøre nytte for seg. De som var enda eldre og dårlig til bens, var ved oppsamlingsplassen, stabbet rundt og kontrollerte innhengingene, eller satt og småpratet på en stubbe mens de ventet. Dette skulle de ikke gå glipp av. Det var som nevnt en viss høytid, det var sosialt, en fikk høre nødvendig sladder og en var spent på hvor mange som ikke kom tilbake dette året. Vi som til stadighet sprang oss på kadaver, kom med bevisene. Jo da, *gamlekaran* var med. De påfølgende helger derimot var vi alene på løpeturer etter savnede sauer.

Denne onsdagen høsten 1953 hadde nok John Pettersen Uthus Bakken - til daglig kalt ”n 'Stor-Jo Petterbakka” - sine planer klare. Hans erfaring tilsa hvor han skulle gå, og ble han sliten - kunne han saktens gå i møte med andre for om mulig å virke som sperre ved bekker, gjerder, veikryss og lignende. Det kriblet nok litt i blodet der han vandret av sted med saltveska si på ”knivslerreima”. På trappa stod Ane og så ham av sted.

**Anna Bakken Dybdal,
barnebarn av John Pettersen
Uthus Bakken**

Timene gikk og Ane følte en viss engstelse, - det som hadde hengt ved henne fra morgenen av forsterket seg. Hun ble urolig. Jordnære bønder har ofte en form for vardøger. Hun følte at noe var galt. Da John ikke kom hjem om kvelden, gikk Ane til nabogården for å låne telefonen og ringte til svigerdattera, Gurina. To av sønnene, Ole Martin og Ingmar, samt barnebarnet Anna - hadde også vært og sett etter sauer den dagen, men i ei helt anna lei. Trolig var det ikke så organisert saueleting, så de visste derfor ikke at John var ute. Da de kom hjem, ble de møtt med beskjednen om at far og bestefar var savnet.

Det ble satt i gang søk og manngard samme kveld, organisert av lensmannen. De nærmeste dagene økte innsatsen. Over 120 mann gikk dag og natt i begynnelsen, men ingen spor etter John. Flere synske ble kontaktet, blant annet Marcello Haugen på Lillehammer og Inga Tamnes. Det gikk rykter om at folk hadde sett en gammel mann ved forskjellige setervoller både i Selbu og nedover mot Mostadmarka. Det ble søkt over store områder, men uten resultat. Folk måtte etter hvert gå på jobb på hverdagene, men hele tiden stilte likevel folk opp og deltok i leitinga. Masse slekt fra nær og fjern, mest fra Tydal og øvre Selbu naturligvis,

men da helga kom stilte hele bygda opp på leiting etter n' Stor-Jo. Det var fint vær den høsten og ikke noe snø - den lot merkverdig nok vente på seg.

Etter som ukene gikk, begynte de å miste håpet om å finne han igjen. En dag Anna kom på skolen i Flora, kom en skolekamerat bort til henne og sa at ”i dag ska dem finn att n' Stor-Jo”. Og det merkelige var at da hun var på vei hjem fra skolen samme dagen, den 28. oktober, møtte hun faren sin, Ingmar, som kom kjørende i bil. Han stoppet, kom ut av bilen og sa at nå skulle han i vei å hente han bestefar, for nå var han funnet.

Det hadde blitt stukket ut ny vei langs elva opp mot Flora, og i arbeidet med det skulle en mann gå og flytte ei veistikke. Og der fant han John sittende lent mot ei trerot, som om han hadde satt seg ned for å hvile. Sønnen Ingmar ble varslet, og han kjørte straks til plassen hvor faren var funnet. Stedet lå ikke langt fra veien, men det var høyt gras og tre som hadde falt ned rundt omkring. I sin gråsvarte vadmelsbukse og mørkrutet trøye var han ikke lett å få øye på. Der satt han så fredlig i sin vante posttur, med høyre armen bøyd i håndleddet mot kniven i slira. ”Det var slik vi husket ham”, forteller Anna, ”alltid med håndleddet bøyd”. I høyrehånda hadde han sin sixpence. Den tok han ofte av seg og tørket svetten med. Det er mye savn, respekt og omsorg i stemmen når Anna (f. 1940) forteller om ”han bessfar Bakka”

Det var gått fem uker siden han forsvant, og lettelsen var stor over at han ble funnet før vinteren kom, og Ingmar utbrøt at ”nå kan det bare snø så mye det vil for meg”. Den 31. oktober 1953, da hesten dro vogna med kista ned bakkene fra gården og til Flora kapell hvor John Pettersen Uthus Bakken skulle få sitt siste hvilested, da snødde det for første gang den høsten.

